

شورای عالی سلامت و امنیت غذایی: نهاد مرجع سیاست گذاری و اتخاذ تدابیر بخشی و فرابخشی

در حوزه سلامت

سلامت: سلامت جسمانی، روانی و اجتماعی که علاوه بر سن و جنس و وراثت، تحت تاثیر سایر عوامل مانند وضعیت محیط و شرایط اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی که افراد به دنیا آمده، رشد کرده و بزرگ می شوند نیز می باشد. (آیین نامه اجرایی شورا ۱۳۹۷)

سلامت در همه سیاستها: راهبردی تکمیلی و افقی در سیاستگذاری که به ارتقای سلامت جامعه کمک می کند. محور آن بررسی تعیین کننده های سلامت که تغییر آنها با ارتقای سلامت جامعه همراه است، اما توسط سیاستهای سایر بخشها به جز بخش سلامت کنترل می شوند. (کتاب سلامت برای همه سیاستها، انتشارات کمبریج ۲۰۲۴)

سلامت برای همه سیاستها: سلامت برای همه سیاستها، هم فراخوانی برای بهبود سلامت و هم راهی برای دستیابی به اهدافی فراتر از سلامت است. علاوه بر این، از بخش سلامت می خواهد که فراتر از مراقبتهای بهداشتی به تاثیری که بر سایر اهداف [اجتماعی] دارد توجه کند. (کتاب سلامت برای همه سیاستها، انتشارات کمبریج ۲۰۲۴)

امنیت غذایی: دسترسی مردم در همه اوقات به غذای سالم و کافی مبتنی بر فرهنگ صحیح تغذیه ای. (آیین نامه اجرایی شورا ۱۳۹۷)

سلامت و ایمنی غذایی: عاری بودن غذا از آلاینده ها مطابق استانداردهای موجود، به طوری که غذا سبب آسیب به مصرف کننده نشود، مشروط بر اینکه طبق دستورالعمل های مربوطه آماده یا مصرف شود. (اصلاحیه آیین نامه اجرایی شورا ۱۳۹۹)

بیش از دو دهه از تشکیل شورای عالی سلامت و امنیت غذایی می گذرد و با وجود فراز و نشیب های فراوان در استقرار این شورا، به نظر می رسد به تدریج به جایگاه واقعی خود در حکمرانی سلامت نزدیک می شود. با این حال، همچنان بسیاری از دستگاه های اجرایی و افراد چه در داخل نظام سلامت و چه خارج از آن، این شورا را نمی شناسند و از وجود آن اطلاع ندارند. حتی برای افرادی که سال ها با شورا و زیر مجموعه آن همکاری کرده اند، ماموریت شورا و نقش و کارکردهای آن شفاف نیست و دامنه فعالیت شورا مشخص نمی باشد. این موضوع بدان جهت حائز اهمیت است که تعیین دستور شورا و طرح موضوعات در کارگروه های تخصصی لزوماً باید در دامنه ماموریت شورا بوده و کمترین همپوشانی را با سایر ساختارها و شوراهای عالی داشته باشد.

هدف از این مستند تبیین جایگاه و شفاف سازی دامنه فعالیت شورا و ارائه راهکارهایی برای ارتقای جایگاه شورای عالی سلامت و امنیت غذایی می باشد.

شورای عالی سلامت و امنیت غذایی در اسناد بالادستی

در بند ۲ سیاستهای کلی سلامت به رویکرد سلامت در همه سیاستها، قوانین و مقررات اشاره شده است. همچنین بند ۶ سیاستهای کلی سلامت ابلاغی مقام رهبری به تامین امنیت غذایی، آب و هوای پاک و امکانات ورزشی اشاره دارد. در بند ۶ سیاست های کلی جمعیت مبنی بر ارتقاء امید به زندگی، تامین سلامت و تغذیه سالم جمعیت و پیشگیری از آسیب های اجتماعی بویژه اعتیاد، سوانح، آلودگی های زیست محیطی و بیماری ها و هم چنین بند ۷ سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی در خصوص تامین امنیت غذا و درمان و ایجاد ذخایر راهبردی با تاکید بر افزایش کمی و کیفی تولید (مواد اولیه و کالا)، مقام معظم رهبری بر همکاری و هماهنگی بین بخشی تاکید صریح فرموده اند.

اولین جلسه شورای عالی سلامت و امنیت غذایی در تاریخ ۱۳۸۲/۶/۵ تحت عنوان «شورای عالی سلامت کشور و برنامه اصلاحات در نظام سلامت» تشکیل شد و پس از ادغام با شورای غذا و تغذیه در سال ۱۳۸۴ (طبق قانون برنامه چهارم توسعه کشور)، با عنوان شورای عالی سلامت و امنیت غذایی به کار خود ادامه داد. در حال حاضر، شورا بر اساس ماده ۷ قانون احکام دائمی برنامه های توسعه کشور مصوب ۱۳۹۵ مجلس شورای اسلامی، تشکیل می شود. در برنامه هفتم توسعه کشور نیز در ماده ۷۰ برنامه به این بند از قانون احکام دائمی کشور به عنوان یکی از پایه های تولید و حکمرانی سلامت اشاره شده است.

در برنامه دولت چهاردهم برای حوزه سلامت نیز به نقش و جایگاه شورای عالی سلامت و امنیت غذایی در موارد زیر اشاره شده است:

- تقویت نقش آفرینی شورای عالی سلامت و امنیت غذایی به عنوان نهاد مرجع سیاست گذار و اتخاذ تدابیر بخشی و فرابخشی در حوزه سلامت (هدف کلان)
- بازآرایی، تبیین و تقویت جایگاه و اهمیت حوزه سلامت در همه سیاست ها و راهبردهای نظام حکمرانی کشور (اولویت اجرایی ۱)
- اقدام در جهت ارتقای تعیین کننده های اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و محیطی اثرگذار بر حوزه سلامت از طریق تقویت همکاری های بین بخشی (اولویت ۱۰)
- تقویت نقش آفرینی شورای عالی سلامت و امنیت غذایی و بازنگری در ترکیب کارگروه های تخصصی.. (اقدامات راهبردی تولید و حکمرانی نظام سلامت ۳)

ماموریت شورا:

وظایف شورای عالی سلامت و امنیت غذایی در ماده ۷ قانون احکام دائمی برنامه های توسعه کشور

در ماده ۷ قانون احکام دائمی برنامه های توسعه کشور ماموریت شورا تصریح نشده و صرفا به وظایف شورا اشاره شده است. اما در ماده ۸۴ قانون برنامه چهارم توسعه منظور از تشکیل شورا بدین صورت بیان شده است:

۱- سیاستگذاری برای ارتقای سلامت و امنیت غذایی و سلامت مواد غذایی صادراتی و وارداتی

✓ نهادینه کردن مدیریت، سیاستگذاری، ارزشیابی و هماهنگی این قلمرو از جمله: امنیت غذا و تغذیه در کشور، تأمین سبد مطلوب غذایی و کاهش بیماریهای ناشی از سوء تغذیه و گسترش سلامت همگانی در کشور
همچنین در آیین نامه های اجرایی متعدد این شورا^۱ منظور از تشکیل شورا به صورت زیر بیان شده است:

۲- بررسی و تصویب برنامه ها و تدابیر بخشی و فرابخشی در اجرای سیاست های ناظر بر سلامت و امنیت غذایی

۳- تعیین و پایش شاخصهای اساسی سلامت و امنیت غذایی

۴- تصویب استانداردهای ملی پیوست سلامت برای طرحهای بزرگ توسعه ای

۵ - تصویب برنامه اجرائی سامانه خدمات جامع و همگانی سلامت و امنیت غذایی

۶ - تصویب سازوکارهای نظارتی و رسیدگی به گزارش های نظارتی

۷- ایجاد هماهنگی میان دستگاههای اجرائی مربوط

✓ حفظ و ارتقای سلامت و بهبود کیفیت زندگی آحاد مردم،

✓ تأمین، حفظ و ارتقای عادلانه سلامت،

✓ فراهم شدن شرایط دسترسی و برخورداری آحاد جامعه از سبد غذایی سالم و مطلوب و بهبود کیفیت و شیوه زندگی آحاد مردم،

✓ اتخاذ تدابیر مناسب، سیاستها و راهبردهای کلان در جهت رسیدن به این هدف

✓ نهادینه کردن مدیریت، سیاستگذاری، ارزشیابی و هماهنگی در قلمرو سلامت

همگانی و امنیت غذا و تغذیه،

✓ گسترش همکاری های بین بخشی و مشارکت مردمی

✓ حمایت از طرح های جدید

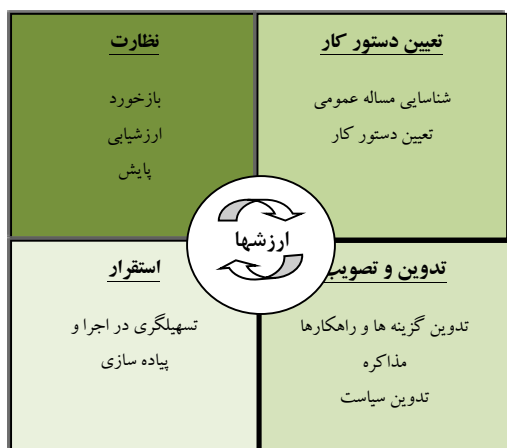
^۱ شورا از سال ۱۳۸۲ تا کنون ۴ آیین نامه اجرایی (سال ۱۳۸۲، ۱۳۸۵، ۱۳۹۰ و ۱۳۹۷) و دو اصلاحیه آیین نامه اجرایی (۱۳۹۹) داشته است.

کارکرد شورا

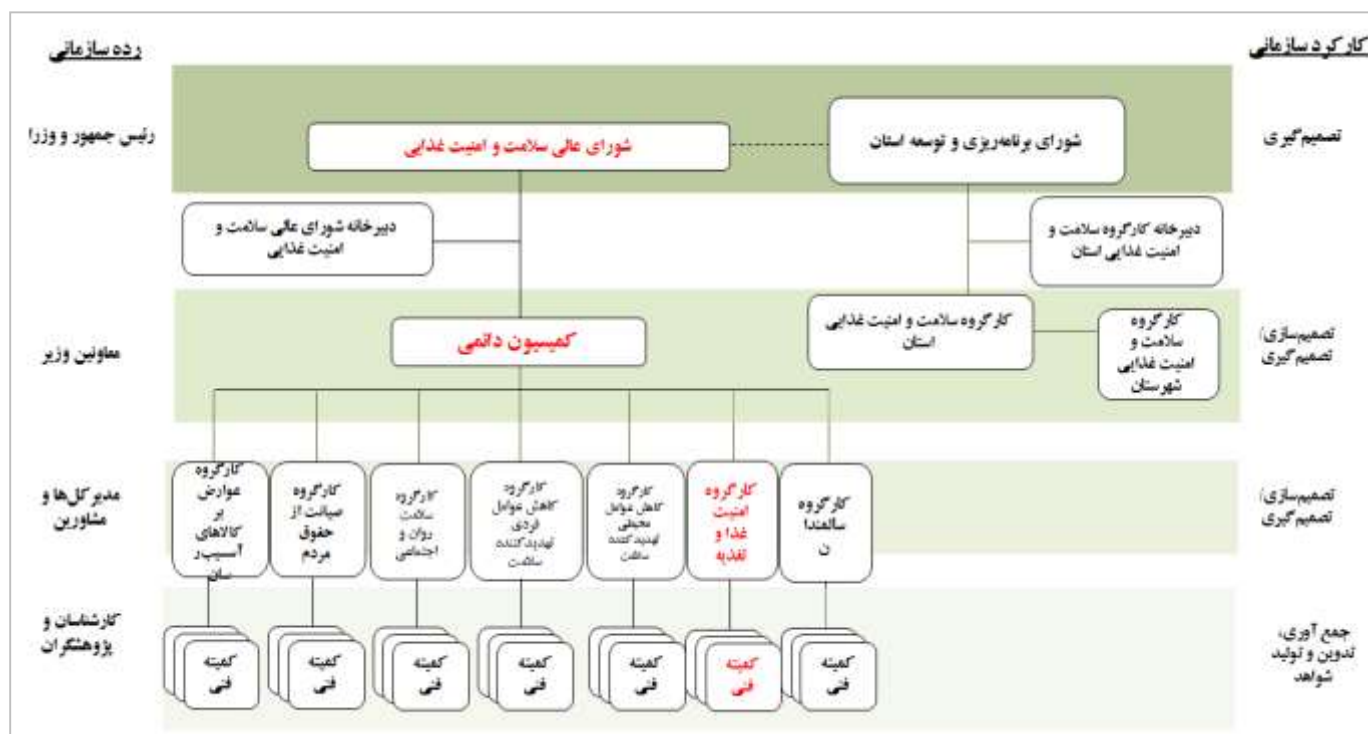
طبق قانون احکام دائمی برنامه های توسعه کشور ، شورای عالی سلامت و امنیت غذایی در دوحیطه "سلامت" و "امنیت غذایی" سیاستگذاری کرده، برنامه های بخشی و بین بخشی را بررسی و تصویب نموده و در عین حال دستگاه های اجرایی مربوطه را هماهنگ کرده و با تصویب سازو کارهای نظارتی به گزارش های نظارتی رسیدگی نموده و اجرایی شدن مصوبات شورا را پایش می نماید.

ساختار زیر مجموعه شورا

ذیل شورای عالی سلامت و امنیت غذایی ارکان زیر قرار دارد:

✓	دبیرخانه شورا	
✓	کارگروه های تخصصی و کمیته های فنی در سطح ملی	
✓	دبیرخانه سلامت دستگاه های اجرایی	
✓	دبیرخانه سلامت و امنیت غذایی دانشگاه ها و دانشکده های علوم پزشکی و ارکان وابسته آنها (خانه مشارکت مردم، شورای پیام گذاران، ...)	

اعضای شورای عالی سلامت و امنیت غذایی به موجب قانون چه کسانی هستند؟

۱. رئیس جمهور (رئیس شورا)،
 ۲. وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی (دبیر شورا)،
 ۳. رئیس سازمان برنامه و بودجه کشور
 ۴. وزیر کشور،
 ۵. وزیر صنعت، معدن و تجارت،
 ۶. وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی،
 ۷. وزیر آموزش و پرورش،
 ۸. وزیر جهاد کشاورزی،
 ۹. وزیر ورزش و جوانان،
 ۱۰. رئیس سازمان حفاظت محیط زیست،
 ۱۱. رئیس سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران،
 ۱۲. یک نفر از اعضای هر یک از کمیسیون های بهداشت و درمان، اجتماعی و برنامه و بودجه و محاسبات مجلس شورای اسلامی به عنوان ناظر
 ۱۳. رئیس کمیته امداد امام خمینی (ره)،
 ۱۴. رئیس سازمان ملی استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران
 ۱۵. یک نفر به عنوان نماینده انجمن های علمی و تخصصی حوزه سلامت بنا به پیشنهاد وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و تأیید رئیس شورای عالی
 ۱۶. یک نفر به عنوان نماینده انجمن های علمی و تخصصی حوزه امنیت غذا و تغذیه بنا به پیشنهاد وزرای بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و جهاد کشاورزی و تأیید رئیس شورای عالی
- دبیر شورای عالی می تواند از سایر وزرای ذی ربط حسب مورد جهت شرکت در جلسات شورای عالی بدون حق رای دعوت به عمل آورد.

براساس قانون عضویت رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور در برخی از شوراهای عالی در تاریخ ۱۳۹۶/۰۹/۰۸، رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور در راستای مأموریت ذاتی خود در حوزه پدافند غیر عامل، عضو شورای عالی سلامت و امنیت غذایی می باشد.

حیطه کار و دامنه فعالیت شورا

براساس تعاریف مندرج در آیین نامه اجرایی ۱۳۹۷ و اصلاحیه ۱۳۹۹ حیطه کار شورای عالی سلامت و امنیت غذایی شامل ابعاد سلامت (سلامت جسمی، روانی، اجتماعی) عوامل تعیین کننده سلامت و تمامی ارکان امنیت غذایی است. نوع سیاستها و برنامه ها نیز حیطه های بخشی (درون بخش سلامت) و فرابخشی (خارج بخش سلامت) را در بر می گیرد.

برخی حیطه ها به صورت ویژه به عنوان موضوعات اصلی کار شورا مشخص شده اند که این موارد عبارتند از :

- ✓ سلامت مواد غذایی صادراتی و وارداتی
- ✓ استانداردهای ملی پیوست سلامت برای طرحهای بزرگ توسعه ای
- ✓ برنامه اجرایی سامانه «خدمات جامع و همگانی سلامت و امنیت غذایی»
- ✓ تعیین و پایش شاخصهای اساسی سلامت و امنیت غذایی

مصوبات شورای عالی سلامت و امنیت غذایی

از سال ۱۳۸۲ که اولین جلسه شورا با عنوان شورای عالی سلامت تشکیل شد تا کنون ۱۸ جلسه برگزار شده است. مصوبات جلسه ۱۱ و ۱۲ از سوی هیات دولت بلاغ نشد و جلسه ۱۸ نیز مصوبه نداشت اما سخنان رئیس جمهور به عنوان رهنمودهای ایشان ابلاغ شد.

مهمترین اسناد به تصویب رسیده در شورا به شرح زیر می باشد:

غنی سازی آرد با آهن و اسید فولیک، حذف جوش شیرین در طبخ نان، ارتقای کیفیت روغن های خوراکی، برنامه مقابله با آنفولانزای پرندگان، نشان ایمنی و سلامت برای محصولات غذایی، ارتقای سلامت محصولات کشاورزی از نظر باقیمانده سموم و فلزات سنگین، پرونده الکترونیک سلامت، پایش سلامت رانندگان وسایل نقلیه عمومی، سبد کالای خانوار، برچسب تغذیه ای محصولات غذایی، برنامه راهبردی کنترل و پیشگیری از ایدز، ساماندهی بوفه مدارس، مقابله با ورود کالای قاچاق (فراورده های غذایی، ارایشی و بهداشتی)، شاخص های عدالت در سلامت، نقشه تحول نظام سلامت، برنامه پزشک خانواده و نظام ارجاع، سامانه جامع اطلاعات بهداشت محیط، یارانه شیر و محصولات لبنی، برنامه شیر مدرسه، سند آب شرب سالم، برنامه ملی کنترل و پیشگیری از بیماریهای غیرواگیر، کاهش واردات روغن پالم، کاهش میزان نمک در نان و محصولات غذایی پرمصرف، کاهش میزان قند در نوشابه ها و نوشیدنی های شیرین، کاهش اسید چرب ترانس در روغن های خوراکی، بسته پایه خدمات سلامت کارکنان دولت، ارزشیابی سلامت محوری در عملکرد

استانداران و فرمانداران و شهرداران، سند ملی سالمندان، تشکیل مجامع سلامت، ارتقای سلامت ۸ محصول کشاورزی، تشکیل دبیرخانه های سلامت در دستگاه های اجرایی، تقویت اورژانس پیش بیمارستانی، سند ملی امنیت غذا و تغذیه، برنامه آرد و نان کامل، طرح کالابرگ الکترونیک در حال حاضر نیز موضوعات زیر در دستور کار شورا قرار دارد: برنامه آرد و نان کامل، برنامه ایمنی ترافیک و سلامت، سند ملی توانبخشی، سند ملی تغییر اقلیم و سلامت، برنامه بهبود کیفیت روغن های خوراکی، سند سلامت روان، سند فرهنگ و سواد غذا و تغذیه در کل زنجیره غذا، اخذ مالیات و عوارض از کالاهای آسیب رسان به سلامت، ممنوعیت تبلیغات محصولات و کالاهای آسیب رسان به سلامت، استمرار برنامه شیر مدرسه، تقویت و توسعه کالابرگ الکترونیک، سند ملی مدیریت حوادث و بلایا، پایش اجرای قانون هوای پاک

تاریخ آخرین ویرایش: مرداد ۱۴۰۳

تهیه و تنظیم: دبیرخانه شورای عالی سلامت و امنیت غذایی

آدرس: شهرک غرب - بلوار فرحزادی - ایوانک شرقی - ستاد مرکزی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی - بلوک شهید

رهنمون - طبقه ۱۴ - تلفن تماس ۸۱۴۵۲۹۷۰